

Setkání s „věcí“ (s „věcmi“)

Patočka ve svém Úvodu do fenomenologické filosofie (7243, s. 25) říká: „Vše, co jest, se dělí: 1) na to, s čím se můžeme setkat – TA AISTHÉTA. Setkat se ne tak, jako na sebe narazí koule, nýbrž tak, že navzájem se takříkajíc představíme. AISTHESIS – setkání ve zkušenosti. 2) na to, co lze nahlédnout – TA NOÉTA. NOÉSIS, EPISTÉMÉ – nahlížejší vědění.“ A krátce potom shrnuje: „Výsledek každého setkání je určitý dojem, určitá zkušenost, AISTHESIS.“ (tamtéž). Patočka tu mluví o výsledku tohoto setkání, a pokud jde o samo setkání, volí metaforu: „že se navzájem takříkajíc představíme“. Co o tom vzájemném „představení“ můžeme vůbec říci? Zcela zásadně odmítám toto setkání chápat tak, že se nám věci „dávají“ – to je výraz, který vůbec nevystihuje to, oč vskutku jde, a který navíc svádí ke zcela mylnému pojetí. Věci se především vůbec neobracejí k nám či na nás, ale postupně se ukazují v různých svých „fázích“, a ukazují se všemi směry a tedy komukoli, kdo má chuť a čas přihlížet. Zároveň pak platí, že se neukazují nikdy „jako takové“, tj. celé, v úplnosti, nýbrž právě jen ve své právě aktuální, momentální „fázi“, jen ve formě „úказu“, a ani my nejsme schopni tento úkaz vidět celý (např. ze všech stran, protože je nám k dispozici jen omezená možnost „vidět“ to, co se ukazuje, jen z nějaké perspektivy – která samu už poněkud „mění proporce“ a již navíc pochopitelně vždycky něco vůbec uniká, protože to prostě ze svého stanoviště nevidíme, i když z jiného staniště se to právě ukazuje). Proto je možno plným právem pochybovat o tom, zda jde skutečně o oboustranné setkání: my snad „potkáváme“ nějakou věc, ale z druhé strany taková věc nepotkává nás, nebere na nás ohled, nevšímá si nás, neobrací se k nám a proto se „nám“ ani nijak „nedává“, nesvěřuje se do naší péče, třeba jen péče „nahlížečí“, „vnímací“ či „poznávací“. Není to věc, která se nám představuje, to jen my si naopak ji musíme sami „představit“, my sami si ji musíme vybrat, jakoby vyjmout ze širšího kontextu a postavit si ji „před sebe“; a na druhé straně i kdybychom se té věci my sami chtěli „představit“, té věci to je jedno, protože „ona sama“, tj. právě „ta věc sama“ se s námi nebaví a nebude bavit. Vše, k čemu může dojít mezi námi a mezi věcí, je naše záležitost, je to svěřeno nám, naší aktivitě a naší iniciativě. Ani ve zkušenosti, ani v poznání není taková věc iniciativní, iniciativní jsme jen my. Teprve za předpokladu naší iniciativy (tj. naší aktivity, naší „praxe“) může dojít k tomu, že se nám – nikoli v jednom okamžiku, ale v určitém nezbytném rozpětí času – taková „věc“ může „vyjevit“ také tak, jak se v žádném okamžiku, v žádné fázi svého ukazování nikdy nevyjeví, a i tehdy, když se ve větším časovém úseku takto nově vyjeví, je to díky nám a nikoli díky věci samé. S „věcí samou“ proto žádné oboustranné, žádné vzájemné setkání ani žádné vzájemné představování není možné. To je možné jen s ne-věcí, totiž s nějakým subjektem, který nelze redukovat na pouhý objekt, na pouhou věc.

(Písek, 080207-1.)